

The Code and the reality # 1: Drinking at a pre-Shacharit Shuir

שו"ת "במראה הבזק", חלק ב', תשובה ח', עמודים 18-19

12 במראה הבזק

Quito, Ecuador

קיטו, אקוודור

אדר ב' תשנ"ב

ח. שתייה לפני התפילה לאדם שלא נהג כן עד עתה

שאלה:

שליח שנהג להקפיד לא לשתות שום דבר לפני התפילה והחל ללמוד לפני התפילה באופן קבוע. שתיית משהו לפני התפילה היתה עוזרת לו להתרכז יותר בלימוד, והייה בשבת שהתפילה מתחילה רק ב- 9 בבוקר, ועד שמקדשים, הזמן הוא ארוך-האם אפשר להקל לצורך זה, ואם כן, האם צריך התרת נדרים?

תשובה:

אסור לאכול ולשתות לפני שמתפללים תפילת שמונה עשרה של שחרית¹, אבל מותר לשתות מים קודם התפילה², וגם נהגו להקל לשתות קפה או תה עם סוכר לפני התפילה³ ואפילו בשבת⁴ (ובמיוחד מותר, אם השתיה מישבת את הדעת ועוזרת לכוון כראוי)⁵. מכל מקום ראוי להקדים לשתיה את אמירת כל "ברכות השחר", "ברכות התורה" ופרשת "שמע ישראל" ו"ואהבת"^{6,7}.

¹ שו"ע (אורח חיים סי' פט, ג) על פי ברכות (י ע"ב) "לא תאכלו על הדם", ודרשו חז"ל "לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם".

² שו"ע (אורח חיים, סי' פט, ג), והטעם כתב ב"משנה ברורה" (ס"ק כב) שבשתיית מים לא שייך גאווה.

³ "ביע אומר" (ח"ד סי' יא), ועיין עוד "משנה ברורה" (שם ס"ק כב).

⁴ מותר לשתות אפילו בשבת, והטעם משום שעדיין לא חלה עליו חובת קידוש, שהרי כל עוד לא התפלל, לא הגיע זמן קידוש "משנה ברורה" (שם ס"ק כג), ועוד שאין קידוש אלא במקום סעודה ואי אפשר לסעוד קודם תפילת שחרית "ילקוט יוסף" (ח"א עמ' קמו).

⁵ שו"ע הרב (סי' פט).

⁶ "משנה ברורה" (שם ס"ק כב).

⁷ יש לציין עוד הלכה המובאת בשו"ע (אורח חיים סי' פט, ד) וב"משנה ברורה" ו"ביאור הלכה" שם, והיא שהרעב או הצמא ביותר, עד שאינו מסוגל לכוון בתפילתו כראוי, ולא די לו בשתיית מים, תה או קפה, רשאי לאכול ולשתות מעט, והטעם שהוא בכלל החולים.

באשר להתרת נדרים: אם הצורך כיום לשתות דבר מה לפני התפילה הינו רק לתקופת השליחות המוגבלת ונסיבותיה המיוחדות⁸ ואחרי כן ישוב למנהגו הקודם שנהג בארץ ישראל, אין צורך בהתרת נדרים⁹.

⁸ כפי שצינת בשאלתך אודות מועד התחלת התפילה ואורכה.

⁹ בשם הרב הראשי לישראל הגר"מ אליהו, וטעמו משום שהרוצה להפסיק את מנהגו באופן עראי ולא לצמיתות, אינו צריך להתיר את נדרו. אך אם הוא רוצה להפסיקו לגמרי כי אז צריך התרה. ועיין עוד ב"משנה ברורה" (סי' תקפא ס"ק יט) שכתב בשם "מגן אברהם" בדין תענית בערב ראש השנה, שיש להקל בתעניות אלה במקום שיש קצת חולי, ואין צריך התרה. אמנם, המחבר בשו"ע (יורה דעה ס"י ריד) כתב שמי שרגיל להתענות בעשרת ימי תשובה וכדו', ורוצה לחזור בו מחמת שאינו בריא, צריך שלשה שיתירו לו, ועיין בש"ך שם. וב"נודע ביהודה" (ב"דגול מרבבה" שם) ביורה דעה כתב דגבי ברית מילה אינו חוזר בו ממנהגו לגמרי, אלא שעתה בסעודת מצוה אוכל, ולעתיד שוב חוזר למנהגו, וה"ה אם אירע לו איזה מחוש ורצה לאכול היום, ולעתיד שוב יחזור למנהגו, גם כן אינו צריך התרה. אבל המחבר כאן (ביורה דעה ס"י ריד) מיירי שאינו בריא, ורוצה לחזור לגמרי ושלא לשוב למנהגו לעולם, ולכן צריך התרה.

ועוד יתכן מסברה שהתרת נדרים צריך רק במקום שנהג לעשות מעשה חיובי ג' פעמים, אבל אם נמנע מעשיית איזה דבר, הרי שאין כאן כלל נדר, כלומר שצריך לחלק בין הימנעות מפעולה לבין קבלת תענית הנחשבת לפעולה חיובית, וצ"ע.